

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ АВІАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА ANALYSIS OF THE FINANCIAL STABILITY OF THE AVIATION ENTERPRISE

Показники фінансової стійкості доводять, наскільки ефективно підприємство здійснює операційну, фінансову та інвестиційну діяльність, показують забезпеченість оборотними засобами власними джерелами та дають змогу відповідати за своїми борговими зобов'язаннями. Статтю присвячено аналізу фінансової стійкості на прикладі авіаційного підприємства «Державне підприємство обслуговування повітряного руху України» («Украерорух») за період 2016–2018 рр. Розраховано показники оцінки фінансової стійкості, які дають змогу провести аналіз функціонування та розвитку підприємства. Проаналізовано показники забезпеченості джерелами формування запасів та витрат підприємства для оцінки фінансової ситуації підприємства на ринку. За даними дослідження доведено, що ризик є мінімальним, підприємство формується майже власними коштами, незважаючи на незначне погіршення значень деяких показників. Підприємство проводить активну діяльність, що стосується аеронавігаційних послуг, структура позикового капіталу є нормальною, робота компанії задовільна.

Ключові слова: фінансова стійкість, тип фінансової стійкості, оцінка, показники фінансової стійкості, ступінь забезпеченості запасів і витрат.

Показатели финансовой устойчивости показывают, насколько эффективно пред-

приятие осуществляет операционную, финансовую и инвестиционную деятельность, демонстрируют обеспеченность оборотных средств собственными источниками и позволяют отвечать по своим долговым обязательствам. Статья посвящена анализу финансовой устойчивости на примере авиационного предприятия «Государственное предприятие обслуживания воздушного движения Украины» за период 2016–2018 гг. Рассчитаны показатели оценки финансовой устойчивости, которые дают возможность провести анализ функционирования и развития предприятия. Проанализированы показатели обеспеченности источниками формирования запасов и затрат предприятия для оценки финансовой ситуации предприятия на рынке. Доказано, что риск минимален, компания финансируется практически собственными средствами, несмотря на незначительное ухудшение некоторых показателей. Компания ведет активную деятельность в отношении навигационных услуг, структура заемного капитала нормальная, работа компании удовлетворительная.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, тип финансовой устойчивости, оценка, показатели финансовой устойчивости, степень обеспеченности запасов и затрат.

УДК 656.7

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.47-47>

Горбачова О.М.

к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Національний авіаційний університет
Сухопер Я.І.
студентка
Національний авіаційний університет

Horbachova Oksana

National Aviation University
Suhoper Yana
National Aviation University

Financial soundness indicators show how efficiently an entity performs operating, financial and investment activities, demonstrates the availability of current assets and enables them to meet their debt obligations. It is very important for an enterprise to have sufficient cash equity to cover its loan capital. The financial condition of any company can be both absolutely stable and pre-crisis. If a company makes all payments on time, then you can talk about its stable financial position. All financial risks of the company are connected, first of all, with the problem of optimization of the capital structure, is with the ratio of equity and borrowed capital. In spite of all the studies conducted earlier, there is no single methodology for analyzing the financial soundness of enterprises. In order to analyze the stability of the enterprise and the selection of a specific methodology, it is also necessary to take into account the industry and the scope of activity of the selected enterprise. This will allow further forecasting of the company's financial position and its improvement. The purpose of the article is to determine, on the basis of various methods, the financial condition of the aviation enterprise Ukraine State Air Traffic Services Enterprise ("UKSATSE"), to calculate and analyze the indicators of financial stability of the company for the period 2016-2018. After conducting the research, it can be said that the Ukraine State Air Traffic Services Enterprise ("UkSATSE") for the analyzed period 2016-2018 is an absolutely stable company. According to the research, we see that the risk is minimal, the company finances almost everything at its own expense, despite a slight deterioration in the values of some indicators, the company is active in air navigation, the loan capital structure is normal, the company is satisfactory. But you need to be able to properly develop the strategy of the company, because investors and attracting external sources of financing is sometimes just necessary, that is, be able to interest lenders. Overall, in 2018, UkSATSE upgraded the quality and competitiveness of its services, took full advantage of its resource potential and ensured the modernization of its facilities.

Key words: financial stability, type of financial stability, assessment, financial sustainability indicators, degree of coverage and costs.

Постановка проблеми. У нинішніх умовах усе частіше з'являється необхідність у проведенні аналізу фінансового стану підприємств та більш ретельному вивченні їхньої фінансової стійкості через нестабільність економіки країни. Для того щоб забезпечити ефективність роботи підприємства на ринку, потрібно економічно грамотне управління. Фінансова стійкість є основою забезпечення конкурентоспроможності компанії та чи не головною умовою його стабільного стану та стрімкого розвитку в сучасних умовах. Показники фінансової стійкості показують, наскільки ефективно підприємство здійснює операційну, фінансову та інвестиційну діяльність, демонструють забезпеченість оборотних засобів власними

джерелами і дають змогу відповідати за своїми борговими зобов'язаннями. Також фінансова стійкість показує незалежність підприємства від зовнішнього фінансування та відображає частку, яка фінансується за власний кошт. Дуже важливим для підприємства є те, щоб власного капіталу у грошовій формі вистачало на покриття позикового капіталу. Фінансовий стан будь-якої компанії може бути як абсолютно стійким, так і передкризовим. Якщо компанія вчасно здійснює всі платежі, тоді можна говорити про її стабільний фінансовий стан. Усі фінансові ризики компанії пов'язані, насамперед, із проблемою оптимізації структури капіталу, тобто зі співвідношенням власного і запозиченого капіталу. Незважаючи на всі проведені

раніше дослідження, не існує єдиної методики для аналізу фінансової стійкості підприємств. Для аналізу стійкості підприємства та підбору конкретної методики необхідним є також урахування галузі та сфери діяльності вибраного підприємства. Це дасть можливість подальшого прогнозування фінансового стану компанії та його поліпшення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дана тема завжди була пильним об'єктом дослідження науковців. Відомі дослідження фінансової стійкості таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як О.М. Мельник, М.Л. Котляр, Н.Ф. Чечетова, В.М. Кремень, М.Д. Білик, К.К. Усатюк, Н.Ю. Захарова, М.І. Баканова, І.Т. Балабанова, Л. Бернштейн, А. Гроппелі та ін., але щодо фінансової стійкості саме авіаційного підприємства на разі недостатньо публікацій.

Постановка завдання. Мета статті – на основі різноманітних методик визначити фінансовий стан Державного підприємства обслуговування повітряного руху України («Украерорух»), розрахувати та проаналізувати за період 2016–2018 рр. показники фінансової стійкості компанії.

Виклад основного матеріалу дослідження. ДП «Украерорух» є державним підприємством обслуговування повітряного руху України. Заснували компанію 24 грудня 1992 р., і з того часу вона є основним виробником, постачальником та продавцем послуг з аеронавігації в Україні. Діяльність підприємства контролює Міністерство інфраструктури України. Більш детально про систему державного регулювання та місце ДП «Украерорух» в ньому показано на рис. 1.

Основною метою роботи підприємства є якісне, ефективне та безпечне аеронавігаційне обслуговування як у повітрі в межах державних кордонів, так і на території відкритого моря, враховуючи всі потреби користувачів на авіаційному ринку та в Європі у цілому.

ДП «Украерорух» є надійною, прогнозованою та ефективною з економічного погляду складовою частиною інфраструктури цивільної авіації України, що дуже стрімко розвивається, враховуючи провадження діяльності об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху України й європейської інтеграції та належного розвитку національної аеронавігаційної системи.

Діяльність ДП «Украерорух» можна охарактеризувати завдяки результативності обслуговування (табл. 1).

Таблиця 1

Інтенсивність повітряного руху по району польотної інформації (РПІ) України за 2018 р.

Всього виконано польотів у РПІ України	300 853
у т. ч.:	
авіакомпаніями України	106 654
іноземними авіакомпаніями	194 199
Всього виконано польотів у РПІ України	300 853
у т. ч.:	
транзитних	125 145
внутрішніх	29 593
міжнародних	146 115
із них:	
авіакомпаніями України	77 443
іноземними авіакомпаніями	68 672

Для того щоб охарактеризувати фінансовий стан підприємства, обов'язково треба визначити

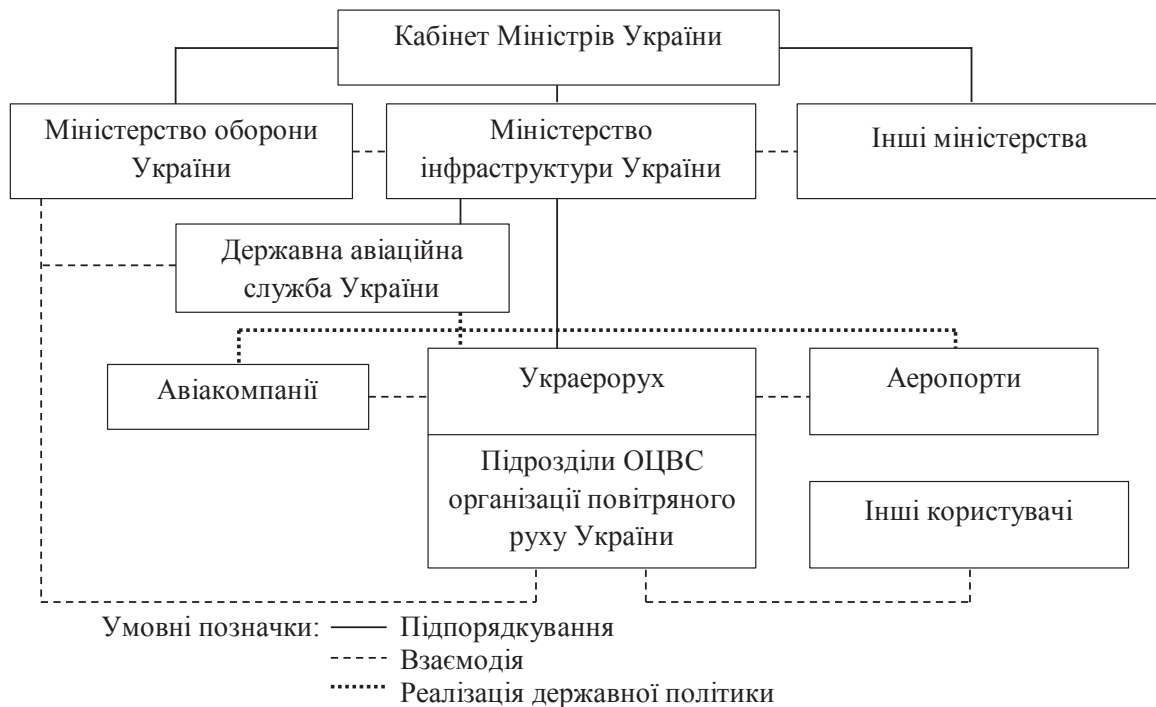

Рис. 1. Місце ДП «Украерорух» у системі державного регулювання

його фінансову стійкість (стабільність), адже це одна з головних умов нормального розвитку будь-якої компанії. Фінансова стійкість, насамперед, показує, чи здатне підприємство відповідати за всіма своїми зобов'язаннями та боргами. Також аналіз фінансової стійкості завжди цікавить інвесторів, оскільки це показовий чинник рівноваги власних та залучених коштів на підприємстві, незалежність від умов ринку та партнерів, довіра кредиторів.

Основні показники, що потрібні для оцінки фінансової стійкості, наведено в табл. 2.

Розрахунки з приводу оцінки фінансової стійкості ДП «Украерорух» за 2016–2018 рр. наведено в табл. 3.

Висновки, які можна зробити після проведення даних розрахунків:

1) значення коефіцієнта фінансової автономії (незалежності) є досить високим, що говорить про високу стійкість компанії на ринку та низький рівень ризику. Показник у 2018 р. становив 0,939, а це означає, що підприємство не залежить від позикових коштів і здатне профінансувати за рахунок власних коштів 93,9% активів;

Таблиця 2

Показники оцінки фінансової стійкості

Коефіцієнт	Характеристика	Методика розрахунку	Нормативне значення
Коефіцієнт автономії	Показує ступінь незалежності підприємства від зовнішніх позик. Є відношенням власних коштів до підсумку балансу	$(p.1495) \div (p.1900)$	>0,5
Коефіцієнт фінансової залежності	Показник є оберненим до попереднього. Його зростання спричиняє збільшення позичених коштів	$p.1900 \div p.1495$	<0,5
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Демонструє, яка частина власного капіталу задіяна для фінансування діяльності підприємства	$(p.1495 - p.1095 - p.1200) \div p.1495$	>0,4
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	Показує, наскільки підприємство забезпечене ресурсами для здійснення незалежної фінансової діяльності	$(p.1495 - p.1095 - p.1200) \div p.1195$	>0,1
Коефіцієнт фінансового ризику	Розраховується як співвідношення залучених засобів і власного капіталу	$(p.1595 + p.1695 + p.1700) \div p.1495$	<0,5
Коефіцієнт фінансової стабільності	Показує, скільки гривень власного капіталу припадає на 1 грн залученого	$(p.1495) \div (p.1595 + p.1695)$	>1
Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	Демонструє, яку частину основних засобів фінансують зовнішні інвестори	$p.1595 \div p.1095$	-
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Дає змогу проаналізувати, яку частку займають довгострокові зобов'язання у всіх залучених коштах	$p.1595 \div (p.1495 + p.1595)$	0,4-0,5
Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	Показує загальний відсоток власного капіталу щодо капіталізованих джерел	$p.1495 \div (p.1495 + p.1595)$	0,6-0,5
Коефіцієнт поточних зобов'язань	Показує, скільки у загальній сумі зобов'язань є поточних	$p.1695 \div (p.1695 + p.1595)$	>0,5
Коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів	Дає змогу побачити рівень забезпеченості необоротних активів власними коштами	$p.1095 \div p.1495$	>0,5
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	Показує, скільки у загальній сумі джерел зобов'язань є довгострокових	$p.1595 \div (p.1695 + p.1595)$	<0,2

Таблиця 3

Показники оцінки фінансової стійкості ДП «Украерорух» за 2016–2018 рр.

Показники	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення 2018–2016
Коефіцієнт автономії	0,965	0,942	0,939	-0,026
Коефіцієнт фінансової залежності	1,036	1,061	1,065	+0,029
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,375	0,341	0,355	-0,02
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,911	0,848	0,847	-0,064
Коефіцієнт фінансового ризику	0,036	0,061	0,064	+0,028
Коефіцієнт фінансової стабільності	27,78	16,39	15,63	-12,15
Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	0,011	0,032	0,042	+0,031
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,007	0,021	0,027	+0,019
Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	0,993	0,979	0,973	-0,02
Коефіцієнт поточних зобов'язань	0,803	0,652	0,574	-0,229
Коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів	0,624	0,659	0,645	+0,021
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	0,197	0,348	0,426	+0,229

2) значення показника забезпеченості власними оборотними коштами є досить високим, що свідчить про можливість проведення активної діяльності навіть без зовнішнього фінансування компанії. Значення показника знизилася у 2018 р. порівняно з 2016 р. на 0,064, та зниження є незначним;

3) коефіцієнт маневреності власного капіталу трошки нижчий за норму, але фінансових ресурсів у компанії достатньо (35,5% власного капіталу знаходиться в мобільній формі);

4) значення коефіцієнта фінансової стабільності, незважаючи на зниження протягом періоду, є значно вищим норми, що говорить про наявність додаткових резервів для зростання ефективності (можливим є додаткове залучення позикових коштів). Також часто високе значення показника може свідчити про те, що потенціал компанії використовують не на повну силу. У 2018 р. на кожну гривню зобов'язань припадає 14,63 грн власного капіталу;

5) коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень протягом періоду зростає, що говорить про підвищення залежності компанії від зовнішніх джерел фінансування, але це можна інтерпретувати як добре розроблену стратегію підприємства, тобто це є ознакою нормальної роботи;

6) зростання коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів є негативним, але, оскільки підприємство має високу частку власного капіталу, інвестори та кредиторі вкладаються у підприємство охоче і стратегія є правильною;

7) структура позикового капіталу також є задовільною, показники мають лише незначні відхилення від норми.

Дуже важливим для визначення фінансової стійкості підприємства є саме вид джерел фінансування матеріальних оборотних коштів (запасів). Для їх характеристики можна використовувати трикомпонентний показник.

Для того щоб охарактеризувати ступінь забезпеченості запасів та витрат підприємства, треба визначити, з яких джерел вони формуються.

Види джерел та способи їх розрахунків:

1. Власні оборотні кошти (ВОК):

$$\text{ВОК} = \text{p.1495} - \text{p.1095} - \text{p.1200}$$

2. Власні оборотні кошти і довгострокові позикові джерела формування запасів (ВДК):

$$\text{ВДК} = \text{p.1495} - \text{p.1095} - \text{p.1200} + \text{p.1595}$$

3. Загальна величина основних джерел формування запасів (ОДК):

$$\text{ОДК} = \text{p.1495} + \text{p.1595} + \text{p.1600} - \text{p.1095} - \text{p.1200}$$

Цим показникам відповідає ще три показники забезпеченості запасів джерелами формування засобів:

1. Надлишок або нестача власних оборотних коштів:

$$\pm\Phi_{\text{вл}} = \text{ВОК} - 3$$

2. Надлишок або нестача власних оборотних коштів і довгострокових позикових джерел формування запасів:

$$\pm\Phi_r = \text{ВДК} - 3$$

3. Надлишок або нестача загальної величини основних джерел формування запасів:

$$\pm\Phi_o = \text{ОДК} - 3$$

Після цього можна визначити трикомпонентний показник типу фінансової стійкості підприємства:

$$S(\Phi) = 1, \text{ якщо } \Phi > 0$$

$$0, \text{ якщо } \Phi < 0$$

Провівши аналіз, підприємство можна віднести до одного з чотирьох виділених типів фінансової стійкості компанії:

1. Абсолютна фінансова стійкість ($\Phi = \{1,1,1\}$). Даний тип характеризується тим, що власними оборотними коштами покриваються всі запаси компанії, тобто підприємство не залежить від зовнішніх джерел фінансування. Але ця ситуація трапляється дуже рідко. Мало того, це не є добре, оскільки означає, що керівники компанії не вміють заохотити зовнішніх кредиторів чи інвесторів і стратегія підприємства є неправильно та непривабливою.

2. Нормальна фінансова стійкість ($\Phi = \{0,1,1\}$). Компанія, крім власних коштів, використовує й довгострокові залучені. Цей вид фінансової стійкості є найкращим для підприємства.

3. Хитливе фінансове становище ($\Phi = \{0,0,1\}$). За цієї моделі у підприємства спостерігаємо недостатню кількість джерел для фінансування запасів. Але якщо поповнити джерела власних засобів, скоротити дебіторську заборгованість та пришвидшити оборотність запасів, можливо відновити рівновагу.

4. Кризовий фінансовий стан ($\Phi = \{0,0,0\}$). У підприємства багато кредитів та позик, що не погашені вчасно, і прострочення кредиторської і дебіторської заборгованості. Така ситуація свідчить про те, що підприємство є на межі банкрутства.

Розрахунки з приводу оцінки фінансової стійкості ДП «Украерорух» за даним методом наведено в табл. 4.

Отже, бачимо, що протягом аналізованого періоду компанія має абсолютну фінансову стійкість. Підприємство має високу платоспроможність, джерелом покриття є власні оборотні кошти. Керівники компанії не мають або можливості, або бажання залучати кошти, що не завжди добре для підприємства, оскільки потенціал використовується не на повну.

Висновки з проведеного дослідження. Після проведення дослідження можна сказати, що Державне підприємство обслуговування повітряного руху України за аналізований період 2016–2018 рр. є абсолютно стійкою компанією. За даними дослідження бачимо, що ризик є

Оцінка фінансової стійкості ДП «Украерорух» за трикомпонентним показником

Показник	2016	2017	2018
ВОК	1 933 447	1 962 800	2 430 143
ВДК	1 970 360	2 085 463	2 616 768
ОДК	2 121 228	2 315 723	2 868 646
Ф _{вл}	1 826 382	1 835 322	2 286 745
Ф _т	1 863 295	1 957 985	2 473 370
Ф _о	2 014 163	2 188 245	2 725 248
Запас стійкості фінансового стану, днів	135,9	128,9	134,5
Надлишок або нестача основних джерел покриття запасів на 1 грн. запасів	18,8	17,2	19
Показники типу фінансової стійкості			
Тривимірний показник	1,1,1	1,1,1	1,1,1
Тип стійкості	Абсолютна	Абсолютна	Абсолютна

мінімальним, підприємство фінансує майже все власним коштом, незважаючи на незначне погіршення значень деяких показників. Підприємство проводить активну діяльність, що стосується аеронавігації, структура позикового капіталу є нормальною, робота компанії задовільна. На нашу думку, потрібно намагатися ретельно розробляти довгострокову стратегію роботи підприємства, адже інвестори та залучення зовнішніх джерел фінансування іноді є просто необхідними, тобто треба вміти зацікавити кредиторів.

Загалом за 2018 р. ДП «Украерорух» поліпшило якість та конкурентоздатність своїх послуг, на повну скористалося ресурсним потенціалом та забезпечило модернізацію засобів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Артеменко В.Г. Финансовый анализ : учебное пособие. Москва : Дело и Сервис, 2012. 365 с.
2. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика Київ : Центр учбової літератури, 2009. 328 с.
3. Выборова Е.Н. Диагностика финансовой устойчивости рынков хозяйствования. *Аудитор*. 2016. № 12. С. 37–39.
4. Давидюк Т. Бухгалтерський облік в системі управління людським капіталом: теорія та методоло-

гія : автореф. дис. ... докт. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)». Житомир, 2011. 36 с.

5. Кизим М.О. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства : монографія. Харків : ІНЖЕК, 2013. 144 с.

REFERENCES:

1. Artemenko V.G. (2012) Finansovy analiz: ucheb. posobie. [Financial Analysis: Textbook]. Moscow: "Case and serves". (in Russian)
2. Bazilinsjka O.Ya. (2009) Finansovyj analiz: teorija ta praktyka [Financial Analysis: Theory and Practice]. Kyiv: Center of Educational Literature. (in Ukrainian)
3. Vyborova E.N. (2002) Diagnostika finansovoy ustoychivosti rynkov khozyaystvovaniya [Diagnosis of financial stabililiti of economic markets]. Journal «Auditor». vol. 12, pp. 37–39.
4. Davydjuk T. (2011) Bukhghalterskyj oblik v systemi upravlinnja ljudskym kapitalom: teorija ta metodologhija [Accounting in the system in human capital management: theory and methodology] (PhD Thesis), Zhytomyr: Zhytomyr State Technological University. (in Ukrainian)
5. Kyzym M.O. (2013) Ocinka i diaghnostyka finansovoji stijkosti pidpryjemstva: monoghrafija [Assessment and diagnostics of financial stability of the enterprise]. Harkiv: View House "INZHEK". (in Ukrainian)